

ELLİSEKİZİNCİ K O N F E R A N S

SAKARYA TERBİYE MÜESSESELERİNDEN

Arifiye Öğretmen Okulu

— Köy Maarifeilüğimizin 40. Yılı Münasebetiyle —

Nureddin ERGİN

Türkiye Muallimler Birliği

İdare Heyeti Üyesi

S. S. A. M. Azası

Maarif hareketlerinde ilme, demokratik hak ve hürriyetlere verilen değer nisbetinde başarıya ulaşmak ve o nisbette demokrasiyi sağlam temellere oturtmak mümkündür. Demokratik ruh ve zihniyete göre kurulmamış öğretmen okulları, rejim için büyük bir tehlikedir.

S.S.A.M., bir bütün olarak ele aldığı Sakarya içindeki kültür kuruluşlarının dünkü ve bugünkü durumlarının incelenmesi ile vazifelendirdiği araştırmacılar ekibi yanında çevrenin Maarif Müesseselerinden birini ayrıca bana vazife olarak verdi. Bazı âzaları ile Türkiye Muallimler Birliği ve organı olan "Bilgi" Dergisi muhitlerinde tanıştığım S.S.A.M. ne, gösterilen alâkadan dolayı teşekkür etmek isterim. Bu "Mektep" hem çevrenin, hem de memleketin gözbebeği olan "Arifiye Öğretmen Okulu" dur. Kullanacağım metod, biraz tarihî, biraz mukayeseli olan bir usul olacaktır.

— I. —

G İ R İ Ő

Öğretmenlerini modern ilmin, tekniğin, sanatın ulaştığı hudutlarda olgunlaştırıp genç nesillerin huzuruna çıkarabilen memleketlerde aneak ilerleme, kalkınma mucizeleri doğmaktadır. Bir memleketin ekonomik-sosyal seviyesi, öğretmenlerinin ilim, sanat kudretiyle, temsil ettikleri mil-

li ruh ve ideale, meslekî feragat ve fedakârlıkları ile ölçülür. Bir memleketin muhtelif derecedeki mekteplerinde çalışan öğretmenlerin ilmi, meslekî kudreti, seviyesi ne ise, o memleketin medenî seviyesi de odur.

Batı Almanya, ikinci cihan harbinden sonra, ilk on sene zarfında büyük bir kalkınma mucizesi göstermişse; bu, Almanya'nın, asırlar boyunca, öğretmenliğin yüksek bir ilim ve sanat kaynaşmasından doğmuş bir ideal meslek olduğuna inanmış olmasındandır. İşte her derecedeki mekteplerde çalışan öğretmenlerin yarattığı kültür, teknik; kalkınma mucizesinin sebebidir.

Bakınız Almanya 19. asrın başlarında öğretmenlik sanatına, terbiye ilmine ne büyük bir önem veriyordu : Pestalozi'nin metodunu, eğitim sisteminin ruhunu kavramak için o zamanlar genç olan büyük Alman terbiyecisi Herbart, Frobel, Pestalozi'nin çalıştığı muhite, ondan öğretmenlik mesleğinin inceliklerini öğrenmeğe gidiyorlardı. Herbart'm, Frobel'in eğitim sistem ve metodlarında Pestalozi'nin tesiri büyük olmuştur. Almanya, genç ve istidatlı öğretmenlerinden birçok kimseyi, Pestalozi'nin yanında senelerce bırakarak, yalnız Pestalozi'nin metodunu değil, eğitim sisteminin ruhunu kavramasını ve Almanya'da bir yeni eğitim sisteminin temellerini atmağı temin etmişlerdir¹. Bir memleket, çocuklarını ve gençlerini en ileri eğitim metodları, felsefesi ile yetiştirirse, o nisbette terakki doğar Buna 19. asrın başlarında inanmak ne büyük bir saadettir. Yirminci asırda öğretmenliği, ona ait ilimleri tahsil etmeden, herkesin yapabileceğini sananlar için, bu davranış uyarıcı değil midir?

İsrail gibi, Yunanistan gibi ufacık devletler, altı yaşındaki çocuklarını, 12 senelik bir lise tahsilinden sonra iki senelik bir pedagoji enstitüsünde veya Akademisinde yüksek meslekî formasyon yapmış öğretmenlerin ellerine tevdi ediyorlar². Bu, öğretmenlik mesleğinin güçlüklerini esaslî bir ilim ve kültürle karşılamak lâzımgeldiğine dair bir dünya inancına ayak uydurmaktan doğmaktadır. Artık, ilerlemek isteyen her memleket, 20. asırda, nesillerini yüksek ilmi, meslekî formasyon almış öğretmenlere emanet edebiliyor. 20. asrın en belirgin hususiyeti, öğretmenliğin bir meslek haline girmiş olması, meslek haysiyet ve şerefının korunması suretiyle, bu mesleğe saygı gösterilmesidir. Öğretmenliğe yönelebilecek en büyük tehlike, az tahsil ve uzun mecburî hizmetlerle, yaş ve kültür bakımından olgunlaşmamış kimselere öğretmenlik vazifesini tevdi etmek, tir; elinde lise veya yüksek okul diploması olan herkese mesleğin kapılarını açmaktır. Öğretmenlik mesleğinin doktorluk, avukatlık, mühendislik... gibi bir meslek olduğu şuuru, 20. asrın en belirgin bir hususiyetidir. Dünyamızda terakkinin doğması, en büyük zekâlı, faziletli şahsiyetler için, öğretmen mesleğinin cazip hale getirilmesi ile çok ilgilidir.

— II. —

J. DEWEYDEN HAREKET

Türkiye’de köy maarifi üzerine dikkatimizi ilk çeken terbiyeci, maarif sahasındaki fikirleriyle B. Amerika’yı ihya etmiş olan dünyanın en büyük terbiye filozoflarından Amerikalı Jhon Dewey olmuştur. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunun ilk senelerinde, kıymetli Maarif Vekillerimizden rahmetli Safa Bey zamanında Türkiye’ye gelmiş ve maarifimizi tedkik etmiş olan büyük terbiyeci, (Türkiye Maarifi Hakkında Rapor) adlı eserinde diyor ki :

“Diğer mühim bir ihtiyaç da muhtelif nevide muallim mektepleri tesis ve muallim mektebi derslerinde tenevvü husule getirmektir. Yalnız iptidai ve tâli derecede muallim ve tatbikat mektepleri tesisî kâfi değildir”.

“Köy mekteplerine bilhassa Türk hayatının temeli olan çiftçinin ihtiyaçlarına tekabül edecek mekteplere muallim yetiştirmek için muhtelit tipte muallim mekteplerine ihtiyaç vardır”.

“Mekteplerde köylülerin ve çiftçilerin alâka ve ihtiyaçlarına hususî bir ehemmiyet verilmeden tahsilin umumî ve mecburî kılınması içtimaî zararlar verecek fevkalâde bir tehlike teşkil eder... Bundan başka Türkiye’de millî refahın inkişafı, ziraat ameliyesinin islâhiyle sıkı bir surette alâkadardır. Bu itibarla Türkiye maarifinde en mühim mesele derslerinin mevzuları köy hayatına iyice merbut olacak bir nevi iptidai ve tâli mektepler tesisidir. Ancak bu suretle mektebin amelî faydası herkesin nazarında taayyün eder”.

Görülüyor ki dünyanın en büyük terbiyecisi, Türkiye’de ekonomik-sosyal hayatın kalkınmasının, bir köy maarifi kurulmasıyla alâkalı olduğunu açıklamaktadır. Sayısı kırk bini aşan köylerimiz kalkındığı zaman Türkiye’nin yüzü gülecektir; çünkü nüfusumuzun beşte dördü köylerde yaşamaktadır. Cumhuriyetimizle doğan sanayimizin kaydettiği gelişme nisbetinde köy sayısı azalacak ve daha az sayıda bir çiftçi kitlesi, ilmin çiftçiye ulaştırılması sayesinde daha yüksek bir istihsal kudretine ulaşacak ve sanayi memleketlerinde görülen şehirleşmeye doğru bir hareket doğacaktır. Ziraatin islâhında, istihsalin artmasında, ziraî iptidai maddeleri işleyip mamul hale getiren sanayi, mühim hizmetler görür. Pancarın, çayın, pamuğun, meyvacılığın, sütçülüğün, tütünün, sebzeçiliğın... inkişafı bu sanayi köylüye yapacağı ilmî, teknik hizmetle, yardımla çok alâkadır. Ziraî maddeleri işleyen sanayi, Türkiye için ziraî usuleleri mo-

dernize eden bir mektep olmakla kalmamış, köylülerimizden büyük bir kitleye refah imkânlarının kapılarını açmıştır. Sanayi kurulmasında, ziraatimizin inkişafını temin edecek fabrikalara öncelik, köylerin kalkınmasını sür'atlendirecektir. Fabrikalar, bir mektep gibi, hayatı, yaşayışı, zihniyeti, değiştirmektedir. Ziraatin inkişafını temin edecek sanayi, bir nevi halk mektebi olduğuna şüphe yoktur. Bir taraftan köylerin kalkınması için, her bölgenin arz ettiği hususiyete göre, ziraî inkişafı temin edecek ilk, orta ve lise derecesinde mektepleri kurarken, bir taraftan da mektep yaşı dışındaki halkın ziraî bilgisini, tekniğini arttırmak için Türkiye'nin sür'atle sanayileşmesi ve yalnız iptidâî ziraat maddeleri istihsal eden bir memleket halinden çıkarak, ziraî istihsalini sanayi ile değerlendirmesi gerekmektedir. Fabrika lâboratuvarlarının ilmî yardımıyla doğan bir nevi (Halk Mektepleri) ni, teşvik gerekmektedir. Türkiye'de istihsalin artması, halka yeni, modern bir istihsal terbiyesi vermek ile mümkündür; bunu da ancak ziraî maddeleri işleyip değerlendiren bir sanayi yarataabilir.

— . III . —

TATBİKAT VE SAFHALARI

Jhon Dewey'in Türkiye'ye tavsiye ettiği köy maarifinin esas hatları şu şekilde hülâsa edilebilir. Jhon Dewey, ilimden, demokratik maarif prensiplerinden, pragmatizmden kaynağını alan bir köy maarifi tavsiye etmiştir :

1 — Her bölgenin ziraî bünyesine göre öğretmen okulları kuru-
nuz. Buradaki profesörler, o mntıkanın ziraî ihtiyaçlarını ilmî bir surette tetkik etsin ve o mntıkadaki ziraî istihsali arttıracak tekniği ve bilgiyi genç öğretmenlere intikal ettirsin ve onlara modern bir istihsal terbiyesi, teknik kazandırsın. İlimsiz, bir bölgenin ziraî ihtiyaçları tâyin edilemez.

2 — Bu şartlar içinde, aynı programlarla, aynı yönetmenliklerle çalışan öğretmen okullarının merkezîyetçi idaresine son verip, orada çalışan profesörlerin o mntıkanın ilmî olarak tesbit edilen ihtiyaçlarına göre öğretim yapacak öğretmen okullarında ademi merkezîyetçi bir sistem tavsiye etmektedir.

3 — Öğretmen okullarına bağlı tatbikat mektepleri tesisinde de bu esaslara uymak gerekmektedir.

4 — Ders mevzuları köy hayatına merbut, çiftçilerin alâka ve ihtiyaçlarına cevap verecek ilk, orta ve lise derecesinde mektepler kurmak gerekmektedir. (Jhon Dewey'in "ihtiyaç" kelimesini, maddî olduğu kadar mânevî saha için de hatırlattığına şüphe edilemez).

5 — Şehir mektebi programlarını tatbik eden köy mektebiyle, mecburi tahsili tesis etmek. içtimâî bir tehlike teşkil eder.

Jhon Dewey, pragmatist felsefeyi pedagojiye tatbik eden büyük bir terbiyecisi olarak, mektebe karşı alâkayı tesis için, mektebin ekonomik-sosyal bir istikamette fayda esasına göre çalışması gerektiği üzerinde dikkatimizi çekmektedir. Jhon Dewey'in tavsiye ettiği (köy maarifi), mühim ilim adamlarının, araştırmacı profesörlerin varlığıyla realize edilebilecek bir sistemdir.

— IV —

KÖY MAARİFİ SAFHALARI

Memleketinizde köy maarif hareketleri, denemeleri son kırk sene zarfında beş safha arz etmektedir :

1 — Hazırlığına 15. Eylül 1927 de başlayıp 1923 senesinde tecrübe mahiyetinde tesis edilmiş olan Denizli Köy Muallim Mektebi ile Kayseri Köy Muallim Mektepleri. Bu okullar, beş senelik bir ilkokul üzerine kurulmuş üç senelik köy öğretmen okullarıydı. Bu mektepler beş senelik bir faaliyetten sonra 1933 senesinde kapatılmıştır.

2 — 1937 senesinde eğitmen yetiştirmek için bir kaç yerde açılmış bir senelik kurslar. Bunların açılmasını öngören kanunun tarih ve numarası : 3238 ve 24.1.1937 (Köy Eğitmenleri Kanunu) ve (Köy Eğitim Kurslarıyla Köy Öğretmen Okullarının idaresine dair Kanun) No 3704-tarihi, 14.7.1939). Eğitmen yetiştirme faaliyetine 1947 seensinden itibaren son verilmiştir.

3 — 17.Nisan.1940 tarihinde açılmış olan Köy Enstitüleri. Kanunun No. 3803 - tarihi : 17.Nisan.1940 (Köy Enstitüleri Kanunu).

4 — 6234 numaralı ve 4.2.1954 tahirli (Köy Enstitüleri ile İlk Öğretmen Okullarının Birleştirilmesi hakkında Kanun).

5 — 1960 senesinde lise mezunlarından o tarihe kadar mezun olanların iki ders yılı köylerde öğretmenlik yapmasını öngören kanun : (No. 97, tarih : 11.10.1960 (Yedek Subay Öğretmenler Kanunu).

Köy maarifinin bu beş safhasının hususiyetlerini kısaca hatırlamak faydalı olacaktır. Her köy maarifi teşebbüsü karşısında, dünya öğretmenlik ölçüleriyle bir karşılaştırma yaparak, tatbik edilen köy eğitmeni ve öğretmeni yetiştirme denemelerimizin değerleri hakkında bir hükme ulaşmak mümkündür.

I. — Köy Maarifi denemeleri ilk defa, bir bakıma Arifiye Öğretmen Okulu'nun da ilk nüvesi ve öncüsü sayılabilecek şu iki irfan müessesesiyle başlamıştır :

- 1 — Denizli Köy Muallim Mektebi.
- 2 — Kayseri Köy Muallim Mektebi.

Denizli Köy Muallim Mektebinde öğretmen ve idareci olarak iki yıl çalıştım (1930-1931) ve (1931-1932) yılları. Bu okul, beş senelik bir ilk okul mezununu alıp üç senelik bir tahsilden sonra köy öğretmeni yetiştiriyordu. Denizli Köy Muallim Mektebi, Denizli Ortaokulu ile Hususî Muhasebeye ait bir mektep binasında iki ayrı okul halinde çalışıyordu. Öğretmen okulunun ziraat için iki dönüm kadar bir toprağı vardı. Oraya talebe, tamamiyle bakla ekmişti. Ayrıca müdürün gayreti ile mektebin bir köşesinde bir miktar tavuk besleniyordu. İşte zirai faaliyet bu kadar. Mütihassis ziraat öğretmeni bile yoktu. Âdeta ismi köy öğretmen okulu olan bir şehir öğretmen okulu vaziyetinde idi. İzmir Maarif Emni rahmetli Fuat Arsan'ın Orta Öğretim Umum Müdürlüğüne tâyin edilmesi üzerine, okul müdürü Tevfik Kuran Bey de Bakanlıkta bu dairenin şube müdürlüğüne tâyin edildi; bu sebeple bu okulun bir sene kadar müdür vekilliğini yaptım. Bu iki kıymetli zat, mektebin vaziyetini bildiklerinden, Denizli Köy Muallim Mektebi için, istidlâk suretiyle araziyi genişletmek imkân hâsıl oldu ve ayrıca okul binası, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından satın alınarak, mektebin senelerden beri yapılmamış saçakları ve dış sıvaları, onarımı yapıldı, hattâ bir jimnastikhane inşa edilmesi için de arazi plânı istendi. Fakat Bakanlığın istediği arazi plânı yapacak kimseyi vilâyet nafiası bulamadı. Maarif Vekâleti de oraya mühendis göndermedi, öyle kaldı.

Kayseri Köy Muallim Mektebinin zirai faaliyetini tedkik etmedim, onun da mütihassis ziraat öğretmenleri yoktu. 1931 senesi Lise ve Öğretmen Okulları Müdürleri Kongresinde taştığım Kayseri Köy Muallim Mektebi Müdürü de bana okulundaki zirai faaliyetten hiç bahsetmedi.

Bu iki köy öğretmen okulu, 1933-1934 senesi sonunda lâğvedildi. Bu tecrübelerin, yalnız isim bakımından bir köy maarifi üzerine dikkatimizi çekmekten ve zirai meşguliyet esprisini ilham etmekten başka mühim bir hizmet yaptığım zannetmiyorum.

II. — Köy Eğitimcileri kursu. Arifiye Öğretmen Okulu'nun lütufkâr idaresince bize verilen vesikalara göre şu şekilde tatbik edilmiştir :

1937 yılında (Eğitmen Kursu), eğitimci namzedi yetiştirmek üzere 48 öğrenci ile başlamıştır. Bu 48 öğrenciden bir tanesi ilk okul mezunudur, on tanesi (Halk Mektebi) ne devam etmiş, otuz birinin de bir tahsil vesikası yok. (Hükmal bu otuz bir kişi ordudan terhi seçilmiş çavuş veya enbaşı rütbesindeki askerler). Kursta 84 lira kadrolu bir muallim, 75 lira kadrolu bir muhasebe memuru, 70 lira kadrolu bir ayuiyat memuru, (15 lira kadrolu bir hademe, 20 lira kadrolu diğer bir hademe olmak üzere iki hademe), 40 lira maaşlı bir aşçı. Bu kursları sağlık, Maarif, Zi-

raat Vekâletleri müştereken idare ediyorlar. Bu kursun 48 öğrencisini de bu üç Vekâlet imtihanla seçmiştir.

Kursta sağlık, öğretim, ziraat dersleri veriliyor. Malî tarafı ile üç Bakanlık alâkalı. Günde 7 ders var. Bu dersler arasında jimnastik, temizlik dersi de okutuluyor. Bir yıl sonunda başarı %20.

Bu kurslara 1938 senesinden sonra onbaşı ve çavuşlar alınmış ve 1940 senesinde Arifiye Köy Enstitüsü açıldıktan sonra, bu kursların idaresi köy enstitüsü müdürlerine tevdi edilmek suretiyle, enstitü ile aynı bina içinde 1949 yılı sonuna kadar devam etmiştir¹⁵.

Köy Eğitimcileri Kanunu ile kurulmuş olan Eğitimciler Kurulunun gâyesi birinci maddede aşağıda yazılı şekilde tesbit edilmiştir :

“Nüfusları öğretmen gönderilmesine elverişli olmayan köylerin öğretim ve eğitim işlerini görmek, ziraat işlerinin fennî bir şekilde yapılması için köylere rehberlik etmek üzere köy eğitimcileri istihdam edilir”.

Kanunun ikinci maddesine göre :

“Köy eğitimcileri, Maarif ve Ziraat Vekillikleri tarafından ziraat işleri yaptırılmağa elverişli okul veya çiftliklerde açılan kurslarda yetiştirilir”.

Görülüyor ki köy maarifinde ikinci safha, mektep yerine altı aylık kursla eğitimciler yetiştirme denemesidir.

İşte bu kanunla, 1937 senesinde, yukarıda arz ettiğimiz kurs, Arifiye çiftliğinde ve Türkiye'nin bir kaç yerinde tecrübe mahiyetinde başlar. 1937-1938 senesinde 546 eğitimci yetişir.

1940 senesinde açılan köy enstitülerinde bu kurslara ayrıca devam edilmek suretiyle çavuş ve onbaşılardan 6533 köy eğitimcisi yetiştirdikten sonra 1949 senesinde lâğvedilir. Bu eğitimcilerden başarı gösteremiyenler veya bazıları kendi arzularıyla meslekten ayrılır.

1936-1937 yılında ilk olarak 79 eğitimci vazifeye başlamıştır. 1947-48 senesinde bunların sayısı 8553 olur. ve 1948-1949 senesinde 7316 yadır, her yıl gittikçe azalarak 1965-1966 senesinde 2596 eğitimci kalır⁴.

Eğitimciler askerken çavuş, onbaşı rütbesini almış kimselerdir. İşte bunlar, altı aylık bir kurs öğrenimi geçirdikten sonra, ilk okul tahsilinin yalnız ilk üç sınıfında ders vermek salâhiyetini kazanıyorlar ve az nüfuslu köylere, aslâ yaşayamayacakları pek küçük bir ücretle (köy enstitüsü mezunlarına 20 lira aylık ücret verildiğine göre, bunlar on lira aylık bir ücret) ile vazifelendiriliyorlar. Bu vesileyle bir hatıramı nakledeceğim:

1939 senesinde Kabataş Lisesini teftişe gelen Hasan Ali Yücel'e, öğretmenler odasında, Lise Müdürü Nuri Onur'un hazır bulunduğu bir toplulukta demiştim ki : "Beni kanunlaşmış ve Halk Partisinin programına girmiş bir maarif meselesi üzerinde konuşacağım için mazur görünüz. Sizin, çavuşlardan, onbaşılarından altı aylık kursla öğretmen yetisebileceğine inandığımızı sanmam. Türkiye'nin ciddi maarif teşebbüslerine ihtiyacı vardır. Bunların tasfiyesi sonra çok güç olacak". Bana : "Arkadaş, askere gidenlerden başkası Türk bayrağını bilmiyor, ne yapalım!" dedi. Türk milletinin asırlar boyunca uğrunda şahadeti şeref bildiği Türk bayrağını tanınamakla ittiham edilmesine bir öğretmen olarak hayretler içinde kalmıştım.

III. — Şimdi ele aldığımız meselenin en mühim tarafı ile karşılaşıyoruz : Türkiye Köy Maarifçiliğinde Köy Enstitüleri safhası.

Bildiğiniz gibi "Köy Enstitüleri" 17.Nisan.1940 tarihli 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu, 17. nci maddesi, bu müesseselere tâyin edilecek öğretmenlerin tahsil vaziyetlerini dikkate alarak, en başta bunların Fakülte veya Yüksek Mekteplerden mezun olanlar arasından seçilmesini tesbit etmiştir ve bu suretle bu müesseselere ilmin hâkim olmasını istemiştir. Bu müesseseler 1947 senesine kadar, yüksek mektep ve üniversite mezunlarına kapılarını kapadı. Öyle sanıyorum ki bu kanuna aykırı hareket, Köy Enstitülerinin zararına ve bu müesseselerin ilmî hüviyetlerini kaybetmesine sebep oldu. Bir köy enstitüsü öğretmeni diyor ki :

"Ders yapmak için dersanelere lüzum var. Öyleyse dersliği ilk plânda bitirmeli. Yemekhane, revir, çamaşırhane, işlik binası, ahır da derslik kadar elzem.

Kuruluş yıllarında, bu minval üzere kültür dersleri bir yana bırakıldı. Daha yakından bilenlerin söylediklerine göre, programda mevcut bazı dersler hiç ele alınmadı, bazıları gider ayak okutuldu. Harp yıllarının beslenme sıkıntısı, bereketli bir buğday zıraatını, doğru imlâ yazmaktan, matematik bilmekten daha değerli kılıyordu.

Çeşitli menşelerden gelme öğretmenlerle bir kültür ve terbiye birliğine varmak güçleşiyordu. Kuruluş sırasında övülmeğe değer gayretler gösteren ilkokul öğretmenleri bazı hususlarda güçlüklerle karşı karşıya idiler.

Fakat yıllarla atbaşı olarak sınıflar bir yukarı sınıfa aktarılmaktaydı. Netice olarak, çok şey yapmayı hayal eden eksik bilgili, bilhas-sa meslek kültüründen mahrum genç insanlar, kulakları köyü canlandırma için büyük laflarla doldurulmuş olarak, hayata atıldılar.

Gençlerin kusuru yoktu.

Onlar kaçınılmaz bir zaruretin kurbanı oldular. Fakat halk efkârı ve matbuat hâdiseleri sebepleri içinde ele alarak mütalâa etmek yolunu tutmadı".

Köy Enstitülerine istikamet verme mevkiine sahip olanlar, 1947 senesine kadar, köy enstitülerine ihtisas sahibi yüksek tahsilli öğretmen sokmadılar ve kanunsuz olarak Hasanoğlan Köy Enstitüsünde, bir senelik bir yüksek mektep kurarak, orada, köy enstitülerine öğretmen yetiştirip tayin ettiler. Öyle sanıyorum ki böylesine bir yüksek tahsil dünya üzerinde bir daha tecrübe edilemez. 1943 senesinde açılan (Hasan Oğlan Öğretmen Okulu Yüksek Kısmı), 1943-1944 senesinde : 192 erkek, iki kız; 1944-1945 senesinde : 196 erkek, 15 kız; 1945-1946 senesinde : 185 erkek, 28 kız; 1946-1947 senesinde 178 erkek, 35 kız öğrenci aldı ve 1944-1945 senesinde 42; 1945-1946 senesinde 61 erkek, 2 kız; 1946-1947 senesinde 70 erkek, 13 kız olmak üzere üç sene içinde 188 öğretmen, diploma alarak köy enstitülerinde öğretmen tayin edildiler⁷. Üniversite mezunlarına köy enstitülerinde vazife verilmiyerek, kendi öğretmenlerini kendisine göre yetiştirmek ve bunu, selâhiyet veren bir kanun olmadan yapmak hayret edilecek şeydir. Bir öğretmen okulunun havasına ilim hâkim olmalı ve hürriyetin nasıl geliştirileceği düşünülmelidir. İlkokulu bitirmiş 11-12 yaşındaki çocukların, enstitülerin inşaatında işçi gibi çalıştırılmaları ve bu yüzden uğradıkları zayıat, Türkiye Büyük Millet Meclisinde şikâyet mevzuu olmuştur. Düşünülmeliydi ki kurulan bu müesseseye bir propaganda müessesesi değil, köyü ilmi olarak kalkındıracak bir köy maarifi faaliyeti hareketi idi.

Niçin durum böyle oldu? Köy enstitüleri sağlam, ilmî temeller üzerine oturtulmalıydı. 1947 senesinde rahmetli Maarif Vekili Reşat Şemseddin Sirer, köy enstitülerinde vukubulan bazı üzücü hâdiseler üzerine yaptırdığı teftiş neticesinde aldığı raporlara istinat ederek, köy enstitülerinde ilk islâhat hareketine geçti ve derhal, ilk iş olarak Hasan Oğlan Öğretmen Okulu yüksek kısmını lâğvetti ve 1947 yılında, “umumî bilgi derslerini takviye etmek için yüksek tahsil görmüş 180 öğretmeni enstitülere dağıttı ve enstitülerin müdürlüklerine, liselerde, öğretmen okullarında hocalık yapmış ehliyetli hocaları tayin etmiştir”⁷.

Sayın Öğretmen Münir Raşit Öymen’le 1949 senesinde 17 Nisan bayramında Kepirtepe Köy Enstitüsüne tedkikte bulunmak üzere gittik ve bir gece de okulun gece hayatını görmek için misafir kaldık. Okulda hiçbir zirai faaliyet yoktu. O sene toprağı Ankara’ya tahlile yeni gitmiş ve henüz cevap gelmemişti. Bunun sebebini müdüre sordum “Personel meselesi” dedi⁸. Köy Enstitüleri gayretli ziraat öğretmenleri bulunduğu yerde, bugün iftiharla müşahede ettiğimiz ağaçlar dikmişlerdir. Bunlardan birini Arifiye Öğretmen Okulunda gördüm. 20 sene kadar evvel enstitülerin islâhı devresinde dikilmiş, şimdi 45 ton elma veren ağaçlar,

bu enstitüler, hakikî ihtisas sahibi kimselerin eline geçtikten sonra verimli olmuşlardır.

Köy Enstitülerinde günde 8 saat (haftada 44 saat) ders okutuluyordu. Aşağıdaki tablo bunu gösteriyor:

Öğretim Nev'i	S i n i f l a r				
	I	II	III	IV	V
Umumî bilgi dersleri toplamı	20	24	22	26	24
Tarım dersleri ve tatbikatı	12	10	11	9	10
Sanat dersleri ve atelye çalışmalarları	12	10	11	9	10
Toplam	44	44	44	44	44

Beş senelik bir ilk tahsil üzerine 11 veya 12 yaşındaki çocuklar için bu ne müthiş, sağlığı bozucu tazyik! Öyle ki Validebağı Prevantaryomu ve sanatoryomunun, Köy Enstitüsü öğrencileriyle dolup taşıdığı seneler olmuştur.

Köy Enstitülerine yalnız köy çocukları alınıyor. şehir çocukları kabul edilmiyor. Şehir çocuklarını da köy maaifine hizmet etmekten mahrum etmek, bölücü bir davranış tesiri uyandırmıştır. Sanki köyler, şehirlielerin yurdu değilmiş gibi bir his! Memlekete hizmet mesleğinde şehirli köylü diye ayırmak, ileride şehir ve köyle rarasmda mesafeler açabilirdi! Köy kendisi için çalışmayan şehre gücenebilir, kırılabilirdi! Rahmetli Kâzım Karabekir Paşa, şehir çocuklarının da köy enstitülerine girmelerine müsaade edilmesi için çalışmış, fakat muvaffak olamamıştı.

Köy Enstitüleri Kanununun 22. maddesi, bu müesseselerde yapılan her türlü para sarfında, enstitüleri Sayıştay'a hesap vermekle mükellef tutmuyordu. Bu müesseselerin inşaatında ve işletilmesinde sarfedilecek milyonlarca liranın hesabını kimse sormıyacaktı. Mektep müdürleri (itââmîri) idiler ve bir mektep komisyonu, kimseye hesap vermeden para sarfedebiliyordu; çünkü kanun kendilerine bu salâhiyeti vermişti. 22. maddede şöyle idi:

"Bu enstitülerin tesisat, inşaat ve tamirat işleri 2490 sayılı Arttırma, Eksiltme ve İhale Kanununa tâbî değildir".

Mektep müdür ve bir kaç öğretmenden teşekkül eden bir komisyon, istediği gibi paraya tasarruf etmekte idi. Bu köy enstitülerine maliye müfettişleri giremez ve para sarfiyatının hesabı Sayıştay tarafından sorulamaz, tedkik edilip reddedilemezdi. Milyonlarca lira sarfedilerek kurulmuş olan 21 köy enstitüsünün binaları gayet iptidai bir vaziyet arz etmektedir. Köy enstitülerine, Maarif Vekâletinin ancak muayyen bir kaç müfettişinden başka kimse teftiş edemezdi. Köy Enstitülerinin mali hususları da dahil, kaaplı olarak çalışması, bu müesseseleri kuvvetlendirmemiş, bilâkis zayıflatmıştır. Köy enstitülerinde idari vazifelerde bulunmuş olanlardan bazılarının, köy enstitülerinin eski haliyle tekrar açılmasını istemelerinde, kendilerine verilmiş olan geniş, kontrolsüz mali salâhiyetlerine hasret izleri var mı acaba? Öyle zannediyorum ki, Köy Enstitüleri, 2490 sayılı kanuna tâbi olsaydı, para sarfına salâhiyetli kimseler, kendilerine sual soracak makamlar bulurlardı. Binlerce köy enstitüsü mezunu öğretmen, kendilerini, 20 sene mecburî hizmetle vazifelendirmiş, ayda 20 lira gibi bir insanın geçmemeyeceği bir ücret tahsis etmiş, terakki imkânlarını kapamış, 44 saatlik ağır, baskılı bir programla kendilerinden hayat sevincini söndürmüş ve köyde öğretim vazifesine ilâveten verilmiş olan demirbaş ziraat vasıtalarının da maddî mesuliyetini ve işletilmesi vazifesini vermiş olan köy enstitülerini hasretle arayamazlar. Köy enstitülerinde çıkan dergilerde çektikleri bakım sefaletinin acı şikâyetleri vardır. Bu öğrenciler de bu enstitülerde, lâıyk oldukları ilmî havayı bulamadıklarından ve iyi yetiştirilememiş olmalarından şikâyetçidirler ve gittikleri köylerin hayatında hiçbir değişiklik yapamadıklarının elemi hissetmişlerdir. Evet! Enstitülerin açılmasını yalnız bazı köy enstitüsü idarecileriyle, bu köy enstitülerinin iç hayatını tedkik etmemiş ve köy kalkınmasının ilmî esasları üzerinde araştırmalar yapmamış ve asrımızda öğretmenin haiz bulunması icabeden meslekî formasyon, kültür, ilim, millî mefkurenin mahiyetine nüfuz etmemiş kimseler istiyebilir. Köy Enstitüleri, Türkiye'ye çok pahalıya mal olmuş, ilmî temellerden mahrum bırakılmış çok hazin bir köy maarifi tecrübesidir.

Köy enstitüleri ile Bakanlık arasında senelerce devam etmiş şifreli haberleşmeler için, Köy Enstitülerine dair 1950 senesinde Bilgi mecmuasında neşrettiğim dört makalenin birinin sonu şöyle idi (Bilgi Dergisi, No. 40, 41, 42, 43). :

"İlköğretim Genel Müdürlüğü ile Köy Enstitüleri arasında senelerce şifreli haberleşmeler de cereyan ettiğine göre, bu müesseselerin iç hayatını tetkik edecek pedagoji tarihçilerimiz, bilmiyorum bu şifreleri çözebilecekler ve bu müesseselerin karanlıklarında, Türk milletinin ümit ve servetinin nasıl zayi olduğunu bulabilecekler mi?"

Hiç zannetmiyorum; çünkü senelerden sonra Maarif Vekâleti yangınında, Köy Enstitülerine ait ne varsa hepsi yandı.

Köy enstitüsünde ilkokul üzerine beş senelik bir tahsilden sonra köylere öğretmen tâyin edildiğine göre, 17 yaşma basmış bir kimse öğretmenlik vazifesine başlıyor. Bu yaş, elbette bir olgunluk yaşı değil, çocuklukla gençlik çağı arasında bir yaş. Bu çocuk öğretmen köyde sabah-tan akşama kadar beş sınıfı okutacak, kendi yemeğini hazırhyacak, ziraat işleriyle meşgul olacak, köyde demircilik veya marangozluk yapacak ve köylüye de fennî ziraat işinde önderlik edecek! Tatbiki pek güç bir iş hayatı. 20 sene mecburî olarak çalışacak ve 20 lira ücretle vazifeye başlayacak, muvaffakiyetle hizmet görürse (7. maddeye göre) altıncı ders yılı başında 30 ve 15. ders yılı başında 40 lira alacak. Şimdi bu genç çocuk öğretmen düşünmez mi ki, şehirde çalışan bir öğretmen maaş alıyor, istikbali emniyet altında, ben ise az bir ücret alıyorum. Şehir öğretmeni benden daha fazla okuduğu halde benden çok daha az mecburî hizmeti var. Onun aldığı tahsil sayesinde yüksek tahsil yapması imkânı daha çok. Genç öğretmen “nedir bu bizim başımıza gelen!” demiycek mi? “Demokrasi dedikleri demek bu imiş” gibi yanlış bir hükme varacak, ve demokrasi rejimine karşı duyduğu güven sarsılmış olacak. Genç öğretmenleri hayattan, demokrasiden soğutmaya hiç hakkımız yok. Demokrasi böyle bir öğretmen yetiştirme sistemini ve böyle bir maddî sefaletle mahkûmiyeti ve rüşt yaşma girmemiş kimselerin velileri ile yapılmış hizmet mukavelelerini şiddetle reddeder. Köy enstitülerinin kapıları antidemokratik bütün propagandalara kapatılmış olsa dahi, bu köy öğretmenine reva görülen üvey evlât muamelesi, onda rejimin haksız bir tasarrufu hissini uyandıracak ve onu demokrasiye dost yapmayacaktır. Köy öğretmeni, şehir öğretmeni diye iki ayrı sınıf, ayrı hayat şartlarıyla ve ayrı değerlendirmelerle tesis edilmiş olması, bu iki kamp arasında bir mücadele zeminini hazırlıyordu. Köye elbette köyün ihtiyaçlarına göre hazırlanmış bir mütehassis öğretmen gidecekti; fakat bunların şehirde çalışan öğretmenlerin hem tahsil süresi bakımından ve hem de bütün hak ve imtiyazlarına farksız olarak sahip olması, bir huzur sebebi olacaktı.

İlköğretim genel müdürü rahmetli Yunus Kâzım 1949 senesi 17.Nisan tarihinde yayınladığı bir yazıda diyor ki :

“1940 bütçesinden itibaren, devletin Köy enstitülerinin kuruluşuna ve idaresine harcadığı para 89 milyon liradır. Bunda kurumlarda vazifeli öğretmen ve memurların aylıkları dahil değildir¹⁰.”

O zamanki paranın kıymetine göre, bu ne büyük bir milli servettir. Buna mukabil meselâ bir köy enstitüsü öğretmeni diyor ki:

“En eski enstitülerden biri olan Arifiye'nin içme, kullanma suyu, ışığı ve kanalizasyon tesisi 1950 yılının ilk aylarında ikmal edilebilmiştir. Hayatî önemi mutlak olan bu üç meselenin ancak kuruluşundan beri tamamlanmaması ayrı bir münakaşa mevzuu olup her halde neticesi pek tatlıya bağlanmaz”¹¹.

Köy enstitülerine harcanan paranın yarısı çocukların gıdaları ve giyimleri için sarfedilmiş olsa, her halde her enstitü için inşa masrafı olarak bu 89 milyon liradan, (1940-1949) senelerindeki para kıymetine göre 21 enstitüden her birine iki milyon isabet edebilir. Arifiye Köy Enstitüsünde, iyi seçilmemiş bir yerde tek katlı inşa edilmiş dört beş basit binadan başka bir şey yok. Sonra enstitünün burada inkişaf edemeyeceği düşünüülerek, yeri değiştirilmek istenmiş ve tren yoluna yakın yerdeki bir arazide bir iki tek katlı bina yapılmış. İşte bu kadar. Bugün bu yerde, Arifiye Öğretmen Okulu haline girdikten sonra modern bir okul binası ilk defa yapılmıştır. Bu sahadan bir kilometre uzaktaki eski köy enstitüleri binalarında bugün Arifiye Öğretmen Okulu'nun orta kısmı bulunuyor. Öyle sanıyorum ki, köy enstitülerinin 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununun şumulü dışında bırakılması, para harcamada bir sorumsuzluğa sebep olmuştur. Arifiye Köy Enstitüsünde zirai faaliyet ancak, 1947 senesinden sonra bu müesseselerde Reşat Şemseddin Sirer'in yaptığı islâhat devresinde, bu müesseseye tâyin ettiği üniversitenin çeşitli fakültelerinden ve yüksek okullardan mezun ihtisas adamlarının tavzifinden sonra başlamıştır. Hatta ehliyetli ziraat mütehassısları bulunamamış enstitülerin dokuz sene içindeki faaliyetsizliğini, 1949 senesinde (Kepirtepe Köy Enstitüsü) nde müşahede ettim : “Mektebin dokuzuncu yıldönümü münasebetiyle vaki ziyaretimde kasabadan 4,5 kilometre kadar uzak olan müessesede, toprağın verimsizliği ile teknik bir mücadele ruhu yaşamıyordu. Sütünü, yağmı, yumurtasını bile dışardan alan ve tamamen müstehlik (tüketici) olan 600 kadar genç insan fakir bir bütçe ile yaşıyorlar, ayrıca gıda maddelerine binen nakliye ücretlerini de ödemeğe mecbur oluyorlardı. Bir talebeye günde ancak iâşe masrafı olarak 90 kuruş verildiği düşünülürse, talebenin gıda vaziyetini kavramak kabîl olur. Buna mukabil günde ameli-nazarî olmak üzere sekiz ders yapıyorlardı; fakat ameli mesaileri mesleki hedeflere müteveccih, rasyonel değildi : Pedagojik olmayan imtihan talimatnâmeleri vardı. Yüzlerce talebe bir salonda üç kat ranza üzerinde sıkışık vaziyette yatıyorlardı. Bu köy ens-

titüsünde kırk kadar kız talebe de vardı, erkek talebenin yattığı binanın yanındaki başka binada yatıyorlardı. 12-17 yaş arasındaki çocukların muhtelit olarak yatılı okumaları, aileye müstenit bir cemiyetin kolay kolay cesaret edeceği bir şey değildi. Kız talebenin ayrı bir enstitüde psikolojik, fizyolojik bünyelerine uygun programlarla sosyolojik vazifelerine göre yetiştirilmesi gerekir.

İş sahasında daha geniş ziraî faaliyetlere girişmiş enstitülerin vaziyeti hakkında bu işler üzerinde tedkikler yapmış olan bir maarif müfettişi arkadaşşıma sordum ve anladım ki, yapılan ziraî faaliyetlerde asri bir teknik hâkim olmaması neticesi mühim bir fayda temin edilememektedir.”

Köy enstitüleri beş senelik bir ilk tahsil üzerine kurulmuş beş senelik kültür-meslek tahsili ile öğretmen yetişebileceğini sanmış, fakat bunun mümkün olmadığını kendi hayatında yaşamıştır. 10 senelik bir tahsil, meselâ İngiltere’de, Devletin mecburî olarak her vatandaşa verdiği bir tahsil süresidir. Bu kadar az bir tahsille, 17 yaşında birisinin öğretmenliğin ince, güç hayata adım atması, ne kadar düşündürücüdür? (Köy enstitülerine hayranım) diyenler vardır; bunlar, onbaşılardan, çavuşlardan altı aylık kurslarla köylere gönderilmiş çok cüz’î ücretlerle çalışan eğitimcilerle, 10 senelik bir tahsil ile 17 yaşındaki kimselerle, ciddi bir tahsil kurulabileceğini zannedenlerdendir.

Köy Enstitüleri, maarifimizde, insanın demokratik hak ve hürriyetlerine kıymet verilmeyen bir devrin eseridir. İlme kapılarını kapamıştır; muztarip öğretmenlerle, demokratik rejiminizi güç meselelerle karşı karşıya bırakmıştır.

“Cumhuriyetçi memleketimizde, pek basit tahsil, uzun mecburî hizmetlerle muallim yetiştirileceğini sanmak gafleti, Köy Enstitülerinde en müfrit ve gayri âdil şeklini almıştır. Bu zihniyet, bu gençlerin halini ve istikbalini tehdit ederken, her iz’an ve idrak sahibini yurdumuzun da âtisi üzerinde endişe ile düşündürmektedir. Çünkü haline ve istikbaline ait hiçbir inkişaf ümidi olmayan ve hakiki kültürden de mahrum insanlar, bilhassa gelecek nesillerin terbiye vazifesini alırlarsa, tehlike o nisbette şüphesiz büyük olur”.

Köy enstitüleri davasında, iyi kuruluş niyetleri arkasında sistemli, sinsi, yıkıcı bir kuvvet de, demokrasimize bir düşman gibi çalışmıştır. Jhon Dewey’in kaynağını ilimden, hürriyetten, insan haklarından alan köy maarifi kurmak hareketi nerede, köy enstitüleri nerede?.

Elli sene evvel, itiraf etmeliyim ki, ben de her köye bir okul, bir öğretmen evi yapılırsa ve oraya bir öğretmen gönderilse, Türkiye kalkınır zannederdim. Ne yanlış bir düşünce. İstanbul'u Kalkındırma Cemiyetinin tertip ettiği bir kongrede, İstanbul vilâyetinde araştırma yapan İstanbul milletvekilleri, eğer yol, mektep, elektrik, su temin edilirse köylerimizin kalkınacağını ileri sürüyorlardı. Türkiye Muallimler Birliğini temsilen bulunduğum bu kongrede, milletvekillerine : "İşte Yakacak Köyü. Elektrigi, beş sınıflı bir ilkokulu, dünyanın en güzel suları, asfalt yolları var, buna rağmen kalkınmamış? Demek ki kalkınmak için daha mühim sebepler var. Bakınız burada hiç kimse ağaç dikmiyor, yemiş ağaçları yetiştirme denemesine girişmiyor. Şimdi sanatoryom olan çam koruluğunu, hiç bir yerde şifa bulamıyan veremli kızının, burada iyileşmesi üzerine bir İngiliz avukatı, bu muhteşem koruluğu kendi elleriyle dikmiş; çünkü bu İngiliz tabiata yeni bir servet katma terbiyesini mektepte almıştır. O halde köyde mektep kurarken öğretmeni iyi yetiştirmemişsek, köyün hayatında bir değişiklik yapmak mümkün değildir" demiştim. Elektrik, yol, su terakkinin yardımcısıdır. Hakikî terakki bir kültür işidir.

Eğer köy enstitüleri ilim adamlarının elinde olsaydı, on senelik bir tahsil ile aslâ öğretmen yetiştirmek mümkün olmazdı. 12-15 yaşındaki çocukların sağlığını bozacak ağır işler gördürülmez ve günde 8 saatlik dersle sağlıkları üzerinde baskı yapılmazdı. Her enstitüye inşaat masrafı olarak düşmesi gereken o senelerin iki milyon lirası ve şimdiki paramızla en az on milyon lira ile ne güzel mektep binaları, araştırma lâboratuvarları, mektep için lüzumlu tesisat yapılırdı; çünkü paranın hesabım ilim adamları, her devlet dairesi gibi Sayıştay'a verir; ancak kanunî usullerle sarfiyat yapılabilirdi. Eğer ilim adamlarının elinde olsaydı, bir senelik uydurma yüksek okul kurarak oradan kendisine öğretmen yetiştirmeğe kalkmazdı. Öğretmenler, çalışacakları mıntıkanın ziraî ihtiyaçlarına göre yetişir ve öğretmenlere modern bir meslek kültürü verilir. 20 sene mecburî hizmetli ve 20 lira ücretli öğretmen, 10 lira ücretli eğitmen yetiştirmenin zararları derhal açıklanır ve önlenirdi. Hiç bir öğretmenin terakkisine sed çekilmez ve öğretmen yetiştiren bu müesseselerde demokratik hayat tarzı, insana kıymet verme ruhu tesis edilir, demokrasinin candan koruyucularına istikbal için bir huzur kaynağı olurdu. İlim adamları, aileye müstenit bir rejimde, (demokratik bir rejimde) 12-17 yaşındaki kız-erkek çocukların yatılı olarak bir arada okumalarına hiç müsaade ederler miydi?

Köy enstitülerine sızmak isteyen yabancı ideolojilerle, kahramanca mücadele etmiş köy enstitüsü öğretmenlerimizle, binlerce talebemizi, demokrasi tarihimiz tebci edecektir.

— . V . —

BUGÜNKİ ARİFİYE ÖĞRETMEN OKULU

Artık müessesenin son safhasına gelmiş bulunuyoruz : İşte 55 dönüm ekilmiş buğday. İşte yüzlerce ağaçtan teşekkül eden çam koruluğu! İşte sebze bahçeleri! İşte ağaçları budama, ilâçlama, gübreleme sayesinde daha iyi mahsul alma faaliyetleri! İşte üç dönümlük bir yeşillik içinde yüzlerce tavuk! Bu kümesi öğretmen okulu talebesi yapmış. İşte on inek alacak büyüklükte fenni bir ahır! Bunu da öğretmen okulunun talebesi yapmış. Elma ağaçlarının verimini bakım sayesinde 55 tona çıkarmışlar ve bu elmaların muhafazası için talebe kendi elleriyle bir depo yapmış. Arifiye Öğretmen Okulunda, ziraat mütehassısı 5 kıymetli öğretmen, toprakta fenni çalışmanın bilgisini, tekniğini, aşkını veriyor. Dördüncü sınıf talebesi tâtilde bir ay, beşinci sınıf talebesi de ayrıca tâtilde mektepte bir ay kalarak ziraat işleri yapıyor. 400 dönümlük geniş bir arazi içinde istihsal terbiyesi, heyecanı kazanıyorlar.

Köy enstitüsünde başlamış olan zirai faaliyet, tam ihtisas sahibi ziraat öğretmenlerinin elinde, daha da mükemmel neticelere ulaşıyor. “Bakın, sanat öğretmenin yol göstericiliğinde yapılan tahta işleri, demir işleri, mukavva işleri, kil işleri. Türk çocuklarının sanata ellerinin ve zekâlarının ne kadar yatkın olduğunu göstermiyor mu? Öğretmen Okulundaki bu sanat dersleri, onları marangoz, demirci yapmak için değil, yalnız zekâlarını açmak ve bu gibi zenaatlere yabancı kalmanak için bir vasıta vazifesini görüyor.

Arifiye’de — yani hâdisenin asıl yerinden birinde hazırladığım bu iki müessesenin hususiyetlerine ait tabloyu dikkatinize sunuyorum:

Arifiye Köy Enstitüsü'nün Hususiyyetleri	Bugünkü Arifiye Öğretmen Okulu'nun Hususiyyetleri
1) İlkokul üzerinde 5 yıllık bir tahsil	İlk okul üzerine altı senelik bir tahsil
2) Bütün öğrencileri yalnız köy çocukları	Öğrencilerin yüzde 75 i köy çocuğu, yüzde 25 i şehir çocuğu.
3) Haftada 44 saat ders (Günde 8 ders)	Haftada 34 saat ders (Günde 6 saat ders). Her gün bir ders el işleri (zanaat seçime tâbi)
4) Ağır ziraat işleri (Köyde geçimini temin için)	Normal ziraat faaliyetleri (Köy hayatına intibak ve zirai terakki yaratmak için)
5) Ağır marangozluk ve demircilik, inşaat işleri (köyde geçimini temin için)	Normal marangozluk, demircilik, mukavva, kil işleri (zihni hayatın geliştirilmesi maksadiyle)
6) Yatılı kız öğrenci kabul eder	Yalnız gündüzlü kız öğrenci kabul eder.
7) Malî bakımdan umumî kanunlara tâbi değildir. Mektep müdürleri, en yüksek itâ âmiridir ve Sayıştay'a karşı sorumsuzdur.	Malî bakımdan umumî kanunlara tâbi
8) 1947 senesine kadar Fakülte ve yüksek okul tahsili olanlara kapalı	Fakülte ve yüksek tahsilli öğretmenlere açık
9) Enstitüler üç sene müddetle 1947 senesine kadar öğretmenleri kendi yetiştirmiştir.	Öğretmenleri, fakülte ve yüksek mektep mezunu. (Kendisine öğretmen yetiştiremez.)
10) Yetiştirdiği öğretmenlerin 20 senelik mecburî hizmeti vardır; onun için huzursuz ve neşesizdir.	Yetiştirdiği öğretmenlerin okulda okudukları senenin bir buçuk misli mecburî hizmeti vardır.
11) Yetiştirdiği öğretmen aylık ücret olarak 20 lira alır; onun için geçim sıkıntısı içindedir. Aynı işleri yapan şehir öğretmenlerinden daha az para alışı ona şifasız ve tesellisiz bir hüznün verir.	Yetiştirdiği öğretmenler, Lise mezunlarının tâbi olduğu maaş baremiyle vazifelendirilir.

Arifiye Köy Enstitüsü'nün Hususiyetleri	Bugünkü Arifiye Öğretmen Okulu'nun Hususiyetleri
12) Yetiştirdiği öğretmen, köyde mesleğinin dışında işlerle hayatını kazanmağa çalıştığı için yorgun, bezgin bir durumdadır.	Yetiştirdiği öğretmenler, köylerde ayrıca demircilik, marangozluk, yapmaz; bütün hayatını, öğrencilerinin mükemmel yetişmesine tahsis eder.
13) Köylerde öğretmen evi, okul, işlik yapılmak ve köy öğretmenine tarla temin etmek için köylülerin üzerinde şiddetli baskıların yapıldığı bir devrin öğretmeni. Kadın, erkek zorla işçi olarak çalıştırıldığı ve inşa masraflarının da köylüye yüklendiği bir idarenin öğretmeni. Köylü bu yüzden öğretmeni gönül rızasıyla, istekle kucaklamıyor.	Köy okulları ve öğretmen evi devlet tarafından yapılıyor.
14) Köy enstitüsü mezunları, şehir okullarında çalışmaz.	Hem köyde ve hem de şehirde çalışabilir.
15) Köy enstitüsünden mezun olan kimse, doğrudan doğruya, hiyerarşik makamları atlayarak, haberleşebilir.	Haberleşmelerinde hiyerarşik usule tâbi. (Umum müdüre bir yazı göndermek isterse, Maarif Müdürü kanalından geçer).
16) Yaşlı ve kıdemli baş öğretmenler sebepsiz yerinden atılarak, bunların yerine derhal başöğretmen yapılır.	Sırasını bekler, teftiş raporları müsait olursa başöğretmen olur.
17) Yaş ve kültür itibarıyla olgunlaşmadığı için köylünün dinî inançlarına saygı göstermeyebilir.	Köylünün dinî inançlarına saygı göstermek gerektiğini takdir edebilir.
18) Maarif Vekâleti ile, 1946 senesine kadar şifreli de haberleşebilir.	Üst makamlarla normal haberleşir.
19) Köy enstitüsünden aldığı umumî kültür, yüksek tahsile zemin teşkil edemeyecek kadar zayıftır.	Aldığı tahsil, yüksek tahsile bir zemin teşkil edebilir.
20) Ancak muayyen müfettişler	Bu müesseseleri her zaman aynı

Arifiye Köy Enstitüsü'nün Hususiyetleri	Bugünkü Arifiye Öğretmen Okulu'nun Hususiyetleri
ve terbiye heyeti âzası tarafından teftiş edilir (1947 ye kadar)	müfettişler teftiş etmez; teftiş kadrosu değişiktir. Aleyhte rapor verdiği takdirde müfettişliği uhdesinden alınmaz.
21) Okul binasının inşaatında talebe işçi gibi çalıştırılır.	Okul binası inşaatında talebe işçi gibi çalıştırılmaz.
22) Onbaşılarından, çavuşlardan yararlanarak eğitmen de yetiştirir	Eğitmen yetiştirmez.
23) Öğretmene demirbaş ziraat âletleri, vasıtaları ve köyde yapacağı zanaatta kullanacağı âletleri verir; ziraatta lüzumlu canlı hayvanları da demirbaş olarak temin eder.	Öğretmenin, meslekî vazifesini tam yapabilmesi için böyle demirbaş âletler, hayvanlar vermez.
24) Öğrencinin bakım ve giyimine yetmiyecek derecede az para verdiği ve talebe de verimli bir istihsale geçemediği için fakir bir bütçe ile yaşar.	Öğrencilerin bakım ve giyimine önem verir ve istihsalî bütçeye yardım eder. 55 ton elmayı öğrenciler yemişler ve fazlasını da satmışlardır.
25) Kültür ve meslekî formasyona önem vermez.	Kültür ve meslekî formasyona önem verir.
26) 20 liralık ücretle yaşayamayacağı için köyde çiftçilik yapmakla beraber, marangözlük veya demircilik de yapabileceği sanılır.	Köylerde bütün hayatını, köylünün, öğrencilerin iyi yetişmesine hasreder; çünkü Devlet geçinecek bir maaş tahsis etmiştir. Okuldaki ziraat, öğretici mahiyettedir.
27) Hayatını temin için öğretim ve eğitim vazifesini ikinci plâna atar.	Öğretim ve halk eğitimi birinci plândadır.
28) Maddî sıkıntı ve geçim ıztırabı içinde, halinden ve istikbalinden endişeli, huzursuz öğretmenler yetiştirir.	Hali ve istikbalî emniyet altında olduğu için ruhen huzur içinde çalışan öğretmenler yetiştirir.
29) Demirbaş olarak kendisine emanet edilmiş olan zirai âletlerin ve hayvanların muhafaza-	Öğretim ve eğitim işinden başka bir sorumluluğu yoktur.

Arifiye Köy Enstitüsü'nün Hususiyetleri	Bugünkü Arifiye Öğretmen Okulu'nun Hususiyetleri
za ve bakımının sorumluluğu içinde huzursuz öğretmenler yetiştirir.	
30) Köylünün en iyi tarlası istimalâk edilerek ona verildiği için köylü ile arası hiç bir zaman düzelmez.	Köye gelişi, hiçbir suretle köylüyü rahatsız etmez ve köylünün sevgisini kaybetmez.
31) Yaş ve kültür bakımından olgun olmayış, köy halkı ile münasebetlerini iyi tanzim etmesine mâni olur.	Yaş ve kültür bakımından daha iyi yetişmiş olduğu için köylüye ve çocuklara kendisini daha çok sevdirebilir.
32) Köy enstitüsü mezunlarının köylerde ikametine mahsus evi, okulu ve işlik odasını kadınlı erkekli çalışarak, pek az dış yardımla, kendi paralarıyla yaptıkları için, mektep binası, antidemokratik bir rejimin tazyikini, baskısını hatırlattığı için üzücüdür.	Bu okuldan mezun olan öğretmenlerin evlerini ve köy okullarını Devlet yapar.
33) Halkın dini duygularına hürmet gösterecek bir demokratik vicdan hürriyeti havası içinde yetiştirilmez.	Köylünün dini inanışlarıyla eğlenmeği hatırlama getirmeyecek bir vicdan hürriyeti havasında yetiştirilir.
34) Kendisini yoksul, ümitsiz, neşesiz bir hayatın içine atan bir rejimin demokrasi olduğunu zannederek ona küskün bir ruh hayatı yaşar.	Demokrasinin saadet, ümit verici bir rejim olduğunu kendi yetiştiriliş ve vazife hayatında hissettiği için umumiyetle demokrasiye minnettardır.
35) Kültürü kuvvetli olmadığı için siyasi rejimlerin değerdendirilmesinde ilmi bir taraf-sızlık gösteremez.	Kültür ve yaş itibarıyla daha olgun olduğu için siyasi rejimlerin değerlerinde daha fazla ilmi bir görüşe sahip olur
36) Köy enstitüsü mezunları köyde hayatını kazanmağa mecbur olduğu için mektebini mazeret göstermeden ancak almış dört gün terkederse, istifa etmiş sayılır.	Mazeretsiz vazifeye bir hafta gelmezse, istifa etmiş sayılır:

Bir köy öğretmeninin okulda muhtelif beş sınıfı okutabilmesi, bu dersler için hazırlanması, plân yapması ve akşamları da halk terbiyesi, eğitim için çalışması bir insan ömrünü, hakkıyla yapıldığı zaman dolduracak bir faaliyet iken, kendi yemeğini hazırlamak, yiyecek maddeleri tedarik etmek, çamaşırlarını, bulaşıklarını yıkamak da vardır. Bir de bunun üzerine tarlasında çalışarak hayatını temin etmek ve ayrıca demircilik, veya marangozluk yapmak mümkün olmadığını tatbikat gösterdi. Kendilerine teslim edilen atlar, inekler, öküzler öldü ve ışık yerleri birçok yerde kümes veya öğretmene mesken ve eşya deposu oldu. Köy öğretmenininin esasen inceliklerini öğrenmeye imkân bulamadığı marangozluk veya demircilik, köyde nüfusun ve iş sahasının azlığı dolayısıyla bir kazanç temin etmediği için âletler küflendi ve bu suretle köy enstitülerinin hayali sistemi, tatbikatta iflas etti. Köy enstitülerini ilmî mahiyetinden uzaklaştıran böyle garip sistemleri bu okullarda tatbik ettirerek köy enstitülerinin iflasına sebep olmuş ve huzursuz köy öğretmenleri yetiştirmiş olanları, demokrasi tarihimiz suçlayacaktır.

— .VI. —

KÖY ENSTİTÜLERİYLE İLGİLİ BİRKAÇ MÜŞAHEDE

İşte Mektebinizin ömür şeridi ve 40 yılı. Bu 40 yılın ilk on senesi. 1927-1937, belki maddeten Arifiye - Sakarya ile ilgili değil. Lakin Fikir — yani yeni Türkiyede köy maarifi yaratma fikri — Denizli vesilesiyle bütün memleketi kucaklamaktadır. 1937-1940 arası devre. Arif Bey çiftliği üzerinde kurulmuş Arifiye köyündedir. Daha sonra üçüncü “Enstitü” devri. Nihayet bugünkü durum. Bu köy enstitüsü durumunda bazı müşahadelere:

§ “Okula girdik. Soldaki kapısı açık odada çocuklar, birbirlerine girmiş, oynuyorlardı. Onların gürültüsünden bizim gelişimizi her halde duyan olmamıştır. Evvelâ o tarafa doğru yürüdük. Öğretmeni aradık. “Odadadır” dediler.

Gösterilen sağdaki kapıyı açtık. Bu hasır döşeli odaya dalar dalmaz, kesif bir sigara dumanı içinde kaldık. Dıvar diplerine çöküp yaslanmış. kasketleri yana yatmış fosur fosur sigaralarını içerek, neşeli bir sohbe dalmış beş köylü, bizi görünce davrandılar, ayağa kalktılar:

— Öğretmen hanginiz?

— Benim efendim.. diye iki adım ilerliyen gencin yüzüne baktım. Sakalı bir karış uzamış, düğmeleri kopmuş, kir içinde, yalmayaktı” (13)

§ “On sekiz kilometre ötedeki başka bir köye yollandık. Burada öğretmeni bulamadık. Okulda karşımıza çıkan yüzü gözü sınıksız örtülü bir kadın öğretmenin annesi olduğunu bildirerek: “Oğlan, maaş almağa Uşak'a gitti” dedi.

— Ne zaman gitti, ne vakit döner?

— Dün sabah gitti, belki yarın gelir.

— Her ay böyle mi maaş alır?

— Bazen daha çok uzar... Ne yapalım. Genç çocuk. Anma bunlara ben bakırım. (Bunlar) dediği çocuklardı...”¹³

§ “Bu arada genç dimağlara bol bol köylü ve şehirli farkları ve husumetleri aşılandı. Bu suretle kırmızı ve beyaz kürelerin mücadelesini andıran ve ölümle neticelenen lösemi hastalığının tohumları uzviyet içine sokulmağa çalışıldı. İşte ilk mezunlar böyle yetişti ve bunlar binlerce Türk köyüne dağıldı.”¹⁴

§ Teftişimiz sırasında enstitülerin muhaberât dosyalarında da birtakım resmi muameleli garip emirlerle yazılara rasladığımızı Vekâlete bildirmiş olduğumuzdan merhum vekil Reşat Şemseddin Sırer bizzat yazı Ankara'ya çağırarak İlköğretim Umum Müdürlüğünün bütün gizli dosyalarını inceleyip bir rapor hazırlamamızı emretmişti. O tarihteki ilk edrisin umum müdürlüğünün bu dosyaları muhteviyatının millî hisleri-mize külliyyen aykırı olduğu gibi varlığımız için de çok tehlikeli birtakım telkinleri ihtiva ediyordu.”¹⁵

Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerin köy öğretmenliklerinde iddia edildiği gibi köylüyü kalkındırarak neticeler elde edilemeyeşinin sebebi, bu zeki, çalışkan, kabiliyetli çocuklarımızın tam bir ilmi hava içinde, demokratik maarif ideallerine uygun bir öğretim ve eğitim sistemi içinde yetiştirilmiş olmamalarıdır. Çocuklarda kusur yoktur, kusur ilmi olmıyan ve ilimden kaynağını almayan bir köy maarif sisteminindir.

Köy Enstitülerinin ilk kuruluş senelerinde okul binaları, işlikler yapmak için çalıştırılan küçük çocuklar kültür kazanmaya vakit, imkân bulamadılar. Böyle bedeni çalıştırma usulü, yalnız çocukların sağlıklarını bozmakla kalmadı, onları mesleki hayatlarında çocukların karşısında güç duruma da soktu. Hattâ bu yüzden, okulun kapısını kapayıp günlerce görünmiyen öğretmenler bile olmuştur. Çatalca kazasında Maarif Memurluğu yapan bir öğretmen arkadaşım, Hakkı Pulat, bir müşahedesini şöyle anlattı:

Yassı Viran köyünde kadınlar, erkekler bedeni olarak çalışarak, bu köyün topladığı paraya İstanbul vilâyetinin ve orada bulunan Kolordunun yardımı ile güzel bir okul binası, işlik, öğretmen evi yapmışlar. Yassı Viran Kolordu Karargâhu olduğu için çok hareketli bir yer. Bu okula, Yas-

sı Virandaki subayların çocukları da gidiyor. Köy Enstitüsü mezunu bir öğretmeni var.

Okul güzel bir törenle açılıyor. Fakat iki gün sonra okula gelenler kapımı kapalı olduğunu görüyorlar ve öğretmen ortada yok. Maarif memuru arkadaşım telâş içinde. Çünkü Kolordu Kumandanı Korgeneral Şahap Gürler de, törenle açılan okulun kapalı olmasının sebebini soruyor ve yedek subaylarla öğretime devam için yardım edebileceğini söylüyor.

Nihayet dört beş gün sonra öğretmeni ele geçiriyorlar. Arkadaşım: "Niçin okulu kapayıp ortadan kayboldunuz?" diye gücenmiş olarak soruyor. Öğretmen diyor ki:

— Ne yapayım ağabey? Bu okula subayların çocukları da geliyor. Beş sınıfta okuturken öyle bilgili çocuklar var ki, benim yanlışımlı çıkarıyorlar, onların karşısında utanıyordum, kaçıktan başka çare bulamadım. Ben köyümden Enstitüye nasıl gelmişsem, öylece çıktım; beş sene işçilik yaptık!

— . VII . —

NETİCE

Arifiye Öğretmen Mektebi konusu ele alınmış, konu dolayısıyla S.S.A. M. çalışmalarına bir pedagojik müessesemizi tanıtan incelememizle katılmameli yerine getirilmiş bulunuyor. Biz Müessesenin 1937 ile başlayan tarihini memleket çapında "Türkiye Köy Maarifciliği" ifadesinde toplanan bir umumî probleme ekledik ve nazarı olarak Arifiye'yi 1927 nin Denizlisine bağladık. Yoksa Köy Enstitüleri zannedildiği gibi 1940 lardan sonra ortaya atılmış değildir. Cumhuriyet ferdasında baş göstermiş, arada bir duraklamış, "Askerden öğretmen imali" ile yeniden belirmiş, daha sonra da "Enstitücüler" elinde çarkından ve çığırından çıkmış ise de Reşat Şemseddin'in Vekilliği esnasında doğru yolda işlemeğe başlamıştır. Bu sırada değişen bir şeyin bulunmadığı, aksine idrak sahibi, ideolojik vesveselerden uzak Enstitülü ve Enstitücü Maarifcileri de memnun eden organik bir mükemmelleşmeye yönelmiştir. Bu kimin ve ne maksatla ortaya attığı "Enstitü" yabancı kelimesi yerine 1927 ruhu, yani benim de bir zamanlar hocalık yaptığım Denizli'deki Köy Muallim Mektebinin adı ile isimlendirilmiştir. Sadece isim. Yoksa cisim aynı. Bu cisim ise bugün gürbüzleşmiş bulunmaktadır.

O halde Arifiye, bugün 40 yaşında. Öğretmen Okulu'muzun kırkinci senesini Mektep mensupları, Adapazar'lılar ve değerli dinleyiciler huzurunda tebrik etmek isterim.

Müsaade ederseniz bir samimî dileğimi de burada sizlere nakledeceğim.

Tohumları 1927 de atılmış 1937 de samimî, fakat biraz safdilce bir deneme geçirmiş, sonra maarifden gayri bütün sosyal davaların çözüm makinesi haline sokuşmuş bir devre yaşamış, nihayet maarifei vasıflarla takviye edilmiş Köy Öğretmen Okulunuz, 40. senesini yaşarken bir hak sahibi oluyor. Bu hak nedir?

İster 1937 ile, ister S.S.A.M. nin teklifi vecihle 15.9.1927 ile başlatılsın: Arifiye'deki müessese, artık Türk Terbiye felsefesini işliyecek bir laboratuara muhtaktır. Gerçi bu laboratuara esasen var. Mektebin 40 ı aşan öğretim heyeti ve yüzlerce talebesi bu laboratuarda çalışıyor. Fakat hastahanelerin bulunduğu bir çevre, nasıl yüksek biyoloji ve tıp kültürü yaratan bir Tıp Fakültesine muhtaç ise Arifiye'de coğrafi ve sosyo-ekonomik durum "Az gelişmiş Türkiyenin en gelişmiş bölgesinin öğretici yetiştiren müessesesine sahip olması yönünden bir Terbiye Fakültesine muhtaçtır.

Meselenin esası, iki saatlik bir mesafedeki İstanbul'un Üniversitesiyle, onu taşıdığı Üniversite şuur ve memleket endişesiyle ilgili. Eğer İstanbul Üniversitesi, kendisine katılacak Fakültelerin eski Bizans'da çöreklenmiş mekanik müesseseler olmasını istemez, eğer 30, hatta bir bakıma 40 yıllık geçmişi ile esasen taazzıv etmiş bir terbiye ve öğretim mektebi, yani Arifiye Köy Ö. O., unu, İstanbul Üniversitesi feyizli ve bereketli bu yeşil tabiat köşesinde, Arifiyede, dikilmiş bir kültür fidanı olarak gözönüne alırsa, bundan doğu-Marmara bölgesinin ekonomik-Kültürel hayatı son derece faydalanacaktır.

Türkiyede sayısı 80 olan Öğretmen Okullarının buldukları yerlerde de birer Terbiye, Pedagoji Fakültesi mi kuralım? Kabul edersiniz ki böyle bir soru ters bir mantık işi. Konumuz Sakarya çevresi ve onun Arifiyesidir. Yüksek kültür yapıları sayıca Orta'lara nisbetle mahdût olur. İstanbul Üniversitesi için Arifiye bir banliyö demektir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ise Pedagoji dalmı genişletmek, hatta ayrı bir Fakülte olmak temayülünde. O halde patolojik kuruluş, olarak İstanbul içinde "çöreklenmek" neden? Arifiye, mevcut ve muvaffakiyetlerle tanınmış orta dereceli pedagoji müessesesi ile elini İstanbul'a uzatabilir. Bu el, İstanbul Üniversitesi Senato'sundan yeşil ve sakin Arifiye'ye uzansa daha manalı olacaktır.

Birkaç görüşmeden doğan bu fikir, sadece bir hayal ve fantazi değil, bir hareket faraziyesidir. Her faraziye gibi yekten gerçekleştirilmez, yoklanır ve işlenir, tecrübi metotla üzerinde düşünülür. Fakat bu düşünme ameliyesine, Sakarya'nın, hatta Doğu-Marmara bölgesinin bir bütün olarak gönül vermesi, onu sadece yüksek dereceli bir mektep işi olarak değil, geniş tesirleri olacak bir sosyal dava olarak işlemesi, sarsılmaz bir fikri takiple peşinde olması gerektir. Ben yalnız müessesesinin realitesi içinde teneffüs

etmekten doğan bir *Sezgi*'yi size naklediyorum. Bu *Sezgi*, önce *Bilgi*, sonra bir Vakıa haline kalbette, çevrenin, Devlet merkezinde temsil eden Senatör ve Millet Vekillerinin, çevre Maarif İdaresinin işidir. Biz burada sadece bir sosyal ve kültürel zaruretün kuvvetli olduğunu sandığım *Sezgi*'si ile kalıyor, araştırmamız esasında Arifiye K. Ö. O. nun bize yardım eden Müdür ve Öğretmenlerine minnetlerimi bildirerek huzurunuzdan ayrılıyorum.

— BİBLİYOGRAFYA

- 1) A History of Education — Luella Cole - Sf. 476, 454.
- 2) L'éducation dans le monde — Unesco, Sf. 374, 441.
- 3) Türkiye Maarifi Hakkında Rapor — Jhon Dewey - İstanbul Devlet Matbaası, sf. 19-20.
- 4) Milli Eğitim Hareketleri (Devlet İstatistik Enstitüsü) (1927-1966) - sf. 16.
- 5) Milli Eğitim Hareketleri (D.I.E.) 1927-1966 sf. 63, 69.
- 6) Dr. H. Fikret Kanad — Bilgi (T.M.B.) s. 42.
- 7) İş ve Düşünce, sayı: 257 (Mart - 1967). Cilt: XXXII. (Terbiye ve Tedvin Sosyolojisi Bakımından Köy Enstitüleri. sf. 12 ve 15.
- 8) Bilgi (Türkiye Muallimler Birliği) (1.Ocak.1950 - S. 33 (Birinci Terbiye Kongresi Raporları: (22/Temmuz/1949 - 23/Temmuz/1949), sf. 17.
- 9) Bilgi (Türkiye Muallimler Birliği) S. 40, 1950 ve S. 41, 42, 43, 1950.
- 10) Yunus Kâzım Köni — Bilgi Türkiye Muallimler Birliği, S. 36.
- 11) B. Alogan, Bilgi S. 36.
- 12) Bilgi (Birinci Terbiye Kongresi Raporları — S. 33, 1950, Sf. 17: Maarifimiz Reforma muhtaçtır: Nurettin Ergin.
- 13) Edebiyat Âlemi — S. 17, sf. 7.
- 14) Köy Enstitüleri ve Koç Federasyonu İçyüzleri 1960, Sf. 12: Fethi İsfendiyoğlu (Milli Eğitim Bakanlığı Baş Müfettişi (Son Havadis Gazetesi: 23.1.1960. Konferansımın bu son sahifesini matbaada tashih ettiğim sırada elime yeni neşredilmiş bir eser geçti : Türkiyede sosyalist ve komünist faaliyetler (Müellifi: Dr. Fethi Tevetoğu). 600 sahifelik eserin Köy Enstitüleriyle ilgili kısmı çok korkunç bilgileri ihtiva etmektedir. Anlaşıyor ki 1927 nin Köy Maarifçiliğini 1940 da ele alanların gayesi köye maarifi değil, antidemokratik bir siyasi partinin fikirler örgüsünü götürmek. 21 Enstitüyü birer parı yuvası haline sokmaktır. Eser, yalnız Türkiye'deki sosyalist ve komünist faaliyetleri değil, 1940 - 1947 arasındaki bu köy maarifçiliği hareketlerinin mahiyetini de aydınlatmaktadır. (Bk. sf. 69, 75, 83, 88, 589).
- 15) Arifiye K. Ö. O. Arşivinde okul tarihçesile alakalı vesikalar (1943 yılına kadar).

İKTİSAT FAKÜLTESİ

İktisat Enstitüsü Kütüphanesi

Umumi No.

Hususi No.